

Nr 149

Utlåtande i anledning av väckt motion angående utredning om inrättande av en professur i invärtes medicin.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren av herr *von Friesen* väckt motion (II: 178) har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om skyndsamt utredning beträffande inrättande av en professur i invärtes medicin, särskilt invärtes medicinsk allergologi, och för riksdagen framlägger det förslag vartill utredningen kan giva anledning.

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Statsutskottet har i vederbörlig ordning över motionen inhämtat yttrande av kanslern för rikets universitet efter hörande av de medicinska fakulteterna vid universiteten och lärarkollegiet vid karolinska institutet.

Medicinska fakulteten i Uppsala har huvudsakligen anfört följande.

Fakulteten vill helt instämma med motionären om den mycket stora praktiska betydelsen i medicinskt och socialt avseende av den allergiska sjukdomsgruppen. Som i motionen framhålles tillhör dessa sjukdomar vitt skilda kliniska ämnesområden. Vad särskilt invärtesmedicinen angår måste sålunda framhållas att en hel serie sjukdomar inom olika organsystem är att anse som mer eller mindre allergiskt betingade.

Om det sålunda är uppenbart att de allergiska sjukdomarna spelar en mycket stor roll inom invärtesmedicinen så måste å andra sidan betänkas att just mångfalden av organsystem där dylika sjukdomsytringar anträffas gör det utomordentligt vanskligt att bryta ut dessa sjukdomar ur deras naturliga invärtesmedicinska sammanhang. Härtill kommer att sjukdomar som i dag förmodas vara allergiska till sin natur i morgon måhända måste rubriceras på annat sätt och omvänt att vad man i dag icke anser som en allergisk sjukdom i morgon kan vara det. Allt detta sammantaget gör att endast behärskandet av hela invärtesmedicinens breda register gör det möjligt att med någon utsikt till framgång bedriva forskning på det stora och viktiga område som allergisjukdomarna utan tvivel utgör. Detta förhållande har också av motionären klart insetts och motionen gäller därför inrättandet av en professur i invärtes medicin, varvid till detta fogats rekommendationen »särskilt invärtesmedicinsk allergologi».

Med utgångspunkt dels från ovanstående överväganden, dels från önskemålet att innehavaren av en lärostol i invärtesmedicin om möjligt själv bör få välja provinserna för sin forskning (vilka givetvis kan skifta beroende på vederbörandes egna intressen) synes det tveksamt om benämningen av professuren är helt lycklig. Fakulteten vill likväl härvid som en jämförelse anföra den professur i Lund som benämnes »invärtes medicin, särskilt njursjukdomarnas». Denna lärostol har kommit till som en logisk konsekvens av att en viss person, i det nämnda fallet professor Alwall, kunnat förena en grundlig kännedom om hela medicinen med ett särskilt dokumenterat intresse för ett specialområde. Det kunde förefalla som om denna organiska utveckling av en dylik professur vore att föredraga, att m. a. o. mannen, väl kvalificerad inom hela invärtesmedicinen, först skall finnas och sedan hans specialintresse får tjäna som kristallisationspunkt för inrättande av en professur, i början måhända personlig. Minst en högt kvalificerad forskare av detta slag finns redan inom landet.

Fakulteten vill sålunda i princip uttala sitt gillande av motionen men samtidigt ifrågasätta om icke en sådan professur helst borde göras personlig och uppbyggas kring en redan inom landet befintlig, högt kvalificerad forskare på området.

Medicinska fakulteten i Lund har anfört bland annat följande.

Såsom framhålles i motionen ha de allergiska sjukdomarna stor medicinsk och social betydelse. Till de mest svårbehandlade och mest invalidiserande av dessa hör astma. Det finns för närvarande i landet ingen ordinarie akademisk lärarbefattning med speciell inriktning på invärtes medicinsk allergologi men väl överläkar- resp. biträdande överläkartjänster vid specialavdelningar, avsedda huvudsakligen för vården av dylika sjukdomsfall.

Då det för forskningen och undervisningen är angeläget att detta specialområde blir representerat av en ordinarie akademisk lärare, vill fakulteten varmt förorda, att den föreslagna utredningen kommer till stånd.

Medicinska fakulteten i Göteborg har avgivit följande yttrande.

Invärtesmedicin, ett av de grundläggande ämnena i den kliniska undervisningen till medicine licentiatexamen, har ett mycket stort ämnesområde. Genom den snabba utveckling, som den invärtesmedicinska forskningen undergått de senare årtiondena, ha en mångfald olika subspecialiteter utbildats. Till skillnad från andra stora ämnesområden har undervisningen och forskningen inom invärtesmedicinen i mycket ringa omfattning blivit tillgodosedd med lärar- eller forskningstjänster, som äro speciellt avsedda för sådana subspecialiteter. På samma gång som det är önskvärt att hålla ämnet invärtes medicin samman för undervisningen på medicine kandidatstadiet, torde det vara nödvändigt med specialtjänster såväl för forskningen som för undervisningen på högre stadier. Härigenom skulle en fortsatt allsidig utveckling av de olika subspecialiteterna inom den invärtesmedicinska ämnesgruppen kunna stimuleras. Fakulteten får därför nu — såsom tidigare skett i flera petitaframställningar — starkt understryka behovet av inrättandet av särskilda tjänster för olika subspecialiteter inom det invärtesmedicinska området. Sådana tjänsters innehavare skola ha till huvuduppgift att ägna sig åt forskning men böra även ha viss undervisningsskyldighet. De torde lämpligen — såvida det icke är fråga om professorer — organisatoriskt vara underställda professor i invärtesmedicin.

Vad gäller den aktuella motionen har fakulteten svårt att finna den av motionären föreslagna subspecialiteten, invärtesmedicinsk allergologi, vara den, som i första hand bör ha egen företrädare. Fakulteten har tidigare anhållit om inrättande av särskilda tjänster i lungsjukdomar (professur), i endokrinologi (laboratur) samt i njursjukdomar (laboratur) och anser, att dessa äro av samma angelägenhetsgrad som professur i invärtesmedicinsk allergologi. Detta torde även gälla de mycket viktiga ämnesområdena kardiologi och haematologi.

Såsom framhållits av såväl universitetsutredningen (SOU 1958: 32) som av utredningsmannen för regionsjukvården i riket (SOU 1958: 26) bör utvecklingen av subspecialiteterna inom ett sådant ämne som invärtesmedicin framför allt knytas till den aktuella tillgången på högt kvalificerade forskare och icke till en, visserligen i och för sig önskvärd men i huvudsak teoretisk, allmän uppdelning av ämnet. För att tillgodose dessa önskemål finner fakulteten det vara lämpligt med inrättandet av en forskningsprofessur i invärtesmedicin. Den subspecialitet, inom vilken denna professur komme att arbeta, skulle bestämmas av den mest kvalificerade tillgängliga forskarens vetenskapliga inriktning. Fakulteten skulle med glädje hälsa inrättandet av en sådan professur vid Göteborgs universitet.

Fakulteten tillstyrker sålunda det i motionen framförda förslaget men vill samtidigt framhålla, att behovet av sluttjänster för andra subspecialiteter inom invärtesmedicinens ämnesområde är minst lika stort som beträffande invärtesmedicinsk allergologi. Dessutom vill fakulteten framhålla, att tillkomsten av en dylik befattning icke bör få inverka hämmande på realiserandet av fakultetens tidigare förslag om inrättandet av särskilda tjänster inom viktiga delar av invärtesmedicinen.

Karolinska institutets lärarkollegium har anfört bland annat följande.

I vad avser undervisningen bör densamma, så långt det gäller medicine licentiatexamen, icke alltför mycket uppsplittras på deldiscipliner under invärtesmedicinen. Den grundutbildning inom detta ämne, som den blivande läkaren skall undergå, meddelas enligt lärarkollegiets mening i lämpligaste form förlagd till medicinsk klinik med specialämnen som integrerande delar. Den föreslagna professuren skulle därför få sina undervisningsuppgifter förlagda till högstadiet, d. v. s. forskarutbildningen efter avlagd medicine licentiatexamen och vidareutbildningen av legitimerade läkare.

I sitt betänkande om läkarutbildningen lämnade 1948 års läkarutbildningskommitté frågan om formerna för utbildningen efter medicine licentiatexamen i stort sett öppen och lämnade densamma åt framtida utredning. Såväl inom de medicinska fakulteterna som inom Sveriges Läkareförbund har sedermera frågorna om vidareutbildning och specialisering varit föremål för överväganden i skilda sammanhang. Utan tvekan föreligger ett starkt behov av specialiserade lärarbefattningar för här ifrågasvarande undervisning. Enligt lärarkollegiets uppfattning erfordras emellertid en organisationsplan för denna i dess totalitet, och det synes önskvärt att i syfte att åstadkomma en dylik plan en samordning sker av de strävanden att utbygga den medicinska forsknings- och vidareutbildningsorganisationen, som från olika håll gör sig gällande. Denna samordning torde böra åstadkommas inom ramen för en utredning, som beaktar icke blott det föreliggande utan även i övriga olika sammanhang framförda förslag till inrättande av nya forskar- och lärarbefattningar.

Vidkommande forskningen är denna med ökad specialisering inom invärtesmedicinen i starkt behov av befattningar för högt specialiserade forskare inom underdiscipliner. I olika länder förefinnes en tendens att för forskning och forskarutbildning inrätta smärre avdelningar inom olika specialfack vid medicinska undervisningscentra. Vad beträffar den invärtesmedicinska allergologien finnes en hel rad tillstånd, vid vilka allergiska reaktioner är av väsentlig betydelse. Det synes lärarkollegiet starkt motiverat från forskningssynpunkt att den föreslagna professuren kommer till stånd.

När det gäller sjukvården behöver en företrädare för en sjukhusavdelning, å vilken invärtesmedicinska allergiska sjukdomar behandlas, framför allt en invärtesmedicinsk skolning. Han behöver dessutom speciella kunskaper i allergologi och även i lungfysiologi. En befattning som forskare och lärare inom invärtesmedicinsk allergologi synes därför böra vid avpassandet av kompetenskraven givas den förankring i allmän invärtesmedicin, som kommer till synes i det i motionen ställda förslaget.

Sammanfattningsvis vill lärarkollegiet uttala, att den föreslagna professuren bör komma till stånd, men att dessförinnan de med densamma förenade undervisningsuppgifterna böra konkretiseras i samband med en utredning rörande den fortsatta utbildningen av medicine licentiater, varjämte professuren givetvis bör angelägenhetsgraderas i förhållande till andra på dagordningen vid de medicinska lärosätena stående ordinarie lärarbefattningar. Den av motionären föreslagna utredningen tillstyrkes med det vidgade innehåll, som angives i lärarkollegiets yttrande.

Kanslern för rikets universitet hänvisar till de synpunkter som framförts av medicinska fakulteten vid universitetet i Uppsala och lärarkollegiet vid karolinska institutet.

Utskottet får i likhet med motionären och de i ärendet hörda akademiska myndigheterna framhålla den allergiska sjukdomsgruppens mycket stora praktiska betydelse i medicinskt och socialt avseende. Den i motionen berörda frågan synes därför utskottet böra bli föremål för närmare övervägande. Utskottet är likväl icke berett att biträda motionärens förslag om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om särskild utredning i ärendet. Med anledning av vad i de avgivna remissyttrandena anförts synes det nämligen — såvitt utskottet kan finna — närmast böra ankomma på de akademiska myndigheterna att i samband med avgivande av vederbörliga petitaframställningar framlägga de förslag beträffande i motionen angivna spörsmål, som kunna finnas påkallade. Härefter torde det böra ankomma på kanslern för rikets universitet, som har den samlande överblicken över de olika äskandena, att på grundval av dessa närmare utreda och ta ställning till ifrågakommande förslag i ärendet med beaktande av de olika synpunkter, som må kunna anläggas på förevarande enligt utskottets mening betydelsefulla spörsmål, samt göra den framställning till Kungl. Maj:t som kanslern kan finna befogad.

På grund av vad sålunda framhållits hemställer utskottet,
att motionen II: 178 icke må till någon riksdagens åtgärd
föranleda.

Stockholm den 17 november 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 151.